

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 88 S

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2014 under Arbeids- og sosialdepartementet om oppfølging av tidligere nordsjødykkere

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 9. mai 2014,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmer Arbeids- og sosialdepartementet forslag om oppfølging av tidligere nordsjødykkere. Departementets forslag angir rammene for en politisk avslutning av dykkersaken på en god og verdig måte. Proposisjonen fremmes uavhengig av dom i Den europeiske menneskerettighetsdomstol av 5. desember 2013.

2 Bakgrunn

Lossius-kommisjonen, NOU 2003: 5 «Pionerdykkerne i Nordsjøen», anslo at ca 365 personer med varig tilknytning til Norge har deltatt i petroleumsrelatert dykking i pionertiden (1965–1990), og helseundersøkelser viser at flere av disse har fått varige helseplager og skader. Staten har iverksatt en rekke tiltak for tidligere nordsjødykkere, både av økonomisk og av ikke-økonomisk karakter.

Det ble i 1999 inngått en avtale med Haukeland universitetssykehus om omfattende undersøkelser av pionerdykkerne. Sosial- og helsedepartementet utbetalte i perioden fra 2000 til 2002 inntil 200 000 kroner til 123 pionerdykkere med varig helsesvikt og dermed redusert inntektsevne. Samtidig presiserte departementet at staten ikke

kunne anses for å ha opptrådt lovstridig eller krittikkverdig ut fra den kunnskap som forelå da dykkingen fant sted.

Den 13. juni 2000 ba Stortinget regjeringen om å nedsette en uavhengig granskningskommisjon for å vurdere alle forhold i tilknytning til pionertiden. Gjennom kommisjonens arbeid, NOU 2003: 5, ble forholdene rundt dykkingen godt belyst. Saken ble lagt frem for Stortinget av Bondevik II-regjeringen i St.meld. nr. 47 (2002–2003). I meldingen ble det lagt til grunn følgende:

«Oljeutvinningen i Nordsjøen er drevet frem av sterke politiske og samfunnsøkonomiske interesser. Staten har et helhetlig samfunnsansvar for petroleumsvirksomheten som grunneier av undersjøisk petroleum, og på bakgrunn av dette, betydelige inntekter fra denne virksomheten. Dykkeraktiviteten har vært nødvendig for gjennomføringen av virksomheten, og har vært med på å skape store verdier for samfunnet. I deler av pionertiden var dykkeraktiviteten lite regulert, og aktiviteten har hatt karakter av å være ekstrem og banebrytende. Samtidig var kunnskap om dykking, herunder om utstyr og metoder som ble brukt, heller ikke så god som i dag. Samlet sett mener Regjeringen derfor at staten må ta et politisk og

moralsk ansvar for pionerdykkerne i Nordsjøen.»

Stortinget besluttet i lys av dette, jf. Innst. S. nr. 137 (2003–2004), at pionerdykkerne skulle tilkjennes en kollektiv og individuell oppreisning og kompensasjon for sitt banebrytende arbeid i Nordsjøen. Det ble vedtatt en særskilt kompensasjonsordning, administrert av en nemnd. Ordningen ble i sin helhet finansiert over statsbudsjettet. De vilkår som ble satt for å få kompensasjon var:

- dykkere som har utført dykkeroppdrag i Nordsjøen underlagt norsk petroleumslovgivning i perioden fra og med 1965 til og med 1990
- og som på søknadstidspunktet er medlem av norsk folketrygd, eller har vært medlem av norsk folketrygd i perioden 1965–1990 og
- som er påført: skade eller sykdom forårsaket av arbeidsulykke etter folketrygdloven § 13-3 (yrkesskade) eller skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade eller annen skade eller sykdom – dersom denne skyldes arbeidsrelaterte forhold knyttet til dykking i perioden 1965–1990. Som annen skade/sykdom regnes også psykiske lidelser, herunder posttraumatisk stressyndrom
- etterlatte når det kan godtgjøres at avdøde fylte overnevnte vilkår for å få kompensasjon. Som etterlatte anses personer som fyller vilkårene for å få etterlattepensjon eller barnpensjon fra folketrygden.

Utbetalingene av kompensasjon graderes etter uføregrad ved uførepensjon fra folketrygden og er knyttet til grunnbeløpet (G) i folketrygden. Maksimal utbetaling ble satt til 40 G. I tillegg fikk dykkerne et oppreisningsbeløp på 200 000 kroner. Kompensasjonsordningen har så langt sikret nærmere 260 dykkere og pårørende rask utbetaling av kompensasjon, uten omfattende krav til dokumentasjon og bevis. Totalt er det pr. i dag gjennom kompensasjonsordningen utbetalt ca. 600 mill. kroner til dykkere og etterlatte. I påvente av Stortingets behandling av St.meld. nr. 47 (2002–2003) ble det opprettet en strakshjelpsordning som kunne utbetale inntil 300 000 kroner for å hjelpe pionerdykkere som da befant seg i en prekær og akutt økonomisk situasjon. Beløpet skulle komme til fratrekk i en eventuell kompensasjon.

I tillegg til de økonomiske og helsemessige ordningene, ble Stiftelsen kontakttelefonen for pionerdykkerne (Dykkerkontakten) opprettet i 2003. Dykkerkontakten er knyttet til Sjømannskir-

ken og gir veiledning innen gjeldsrådgivning, helse og sosiale spørsmål, og har en døgnåpen kontakttelefon. Videre har Norsk Oljemuseum innenfor en ramme på 10 mill. kroner dokumentert historien om pionerdykkerne gjennom en bok og en utstilling, og staten har utbetalt ca. 8,5 mill. kroner til de som har bistått pionerdykkerne med å fremme sin sak. I tillegg kommer eventuelle forsikringsordninger, menerstatning ved yrkesskade samt kompensasjon fra Statoil. Dykkere som har fått fastslått sine skader etter 1990 er omfattet av yrkesskaderstatningsordningen.

I etterkant av de tiltak som er satt i gang har flere tidligere pionerdykkere gått til sak mot staten og krevd erstatning for skader som følge av dykking i Nordsjøen. Staten har ikke bestridt at dykkere kan ha blitt skadet som følge av dykking i oljevirkomheten i pionertiden i Nordsjøen, men har bestridt det juridiske ansvaret.

En av rettssakene endte som en pilotsak i Høyesterett, hvor domstolen i enstemmig dom 8. oktober 2009 frifant staten.

I 2009 og 2010 stevnet syv tidligere dykkere Norge inn for den Europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD). Det ble blant annet anført at staten overfor dykkerne har brutt Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 2 (retten til liv), artikkel 3 (forbudet mot umenneskelig og nedverdiggende forhold), artikkel 8 (retten til privatliv) og artikkel 14 (forbudet mot forskjellsbehandling). Klagerne krevde oppreisning og erstatning for økonomiske tap. Kravene lå i snitt på rundt 8,5 mill. kroner. Den 5. desember 2013 forelå EMDs dom i saken. Staten ble frikjent på en rekke punkter, men med fem mot to stemmer la flertallet til grunn at Norge overfor de syv klagerne har krenket EMKs artikkel 8 om retten til privatliv idet staten ikke hadde iverksatt tiltak for at de syv dykkerne kunne få tilgang til de ulike dykkertabellene som selskapene opererte med. EMD legger til grunn at dette kunne ha gjort det lettere for dykkerne tidligere å avdekke den potensielle risikoen ved bruk av raske dykkertabeller enn hva som faktisk skjedde. EMD har pålagt staten å betale de syv klagerne 8000 euro i oppreisning for ikke-økonomisk skade som disse er påført som følge av konvensjonsbruddet. Staten er også pålagt å betale klagernes sakskostnader i forbindelse med saken for EMD. Domstolen la imidlertid til grunn at det ikke var grunnlag for å idømme staten plikt til å betale erstatning for økonomisk tap.

Departementet har utbetalt idømt oppreisning og saksomkostninger i tråd med dommen til de syv dykkerne. Departementet forstår imidlertid

dommen slik at dens konklusjoner om krenkelse av artikkel 8 og påfølgende betaling av oppreisning på 8 000 euro må legges til grunn også for andre dykkere som har befunnet seg i *tilsvarende situasjon* som klagerne. Departementet vil i de ordinære budsjetterundene komme nærmere tilbake til dette spørsmålet.

3 Departementets vurderinger

Dykkersaken er behandlet av både norsk og internasjonal domstol, uten at det er funnet grunnlag for å idømme staten et erstatningsansvar for tapt arbeidsfortjeneste. Uavhengig av dette, mener imidlertid departementet at det foreligger et særskilt moralsk og politisk ansvar overfor dykkerne. Det er udiskutabelt at pionerdykkerne gjorde et banebrytende arbeid i Nordsjøen fra 1965 og til 1990, under svært vanskelige og ukjente forhold. Mange av dykkerne pådro seg helseplager og skader som en følge av dykkingen. Det er følgende viktig at denne gruppen får den politiske anerkjennelse som de fortjener, samt at det gis en kollektiv berømmelse til dykkerne som en gruppe. Departementet mener derfor at det er riktig å foreslå at dykkerne tilkjennes en ytterligere kompensasjon, som sammen med enkelte andre forslag gir en totalløsning for å fremheve dykkerne innsats. Forslagene må ses i sammenheng med de økonomiske og ikke-økonomiske tiltak som er gitt dykkerne på et tidligere tidspunkt. Dette tilbudet er etter departementets syn den endelige politiske avslutning av nordsjødykkersaken.

3.1 Tilbud om kompensasjon

Etter en grundig vurdering foreslår departementet at det gis et tilbud fra staten til den enkelte dykker på 20 G, tilsvarende ca 1,7 mill. kroner (1 704 900 per mars 2014). Med denne tilleggs-kompensasjonen, blir den totale kompensasjonen for dykkerne på inntil 60 G (inkludert 40 G fra 2004-ordningen). Når det er tatt høyde for oppjustering av G-beløpet fra 1. mai 2014, vil kostnadene for utbetaling på 20 G, totalt være ca 460 mill. kroner. Omregnet til 2014 verdi vil den totale kompensasjonen og tidligere utbetalt oppreisning bli på i overkant av 5,3 mill. kroner per dykker, og totalt for gruppen over 1,3 mrd. kroner. Dette må sies å være et godt tilbud og en raus ordning, særlig sett hen til at det vil være lempelige beviskrav for å få utbetalt kompensasjonen, for eksempel ved at tvil om kriteriene for

utbetaling er tilstede skal komme dykkeren til gode. Tilbudet er etter departementets syn et godt og rettferdig tilbud, og staten må gjennom et tilbud på ytterligere 20 G sies å ha strukket seg langt for å kompensere tidligere nordsjødykkere.

Departementet mener det vil være naturlig at kompensasjonen bygger på dagens kompensasjonsordning, det vil si at tilbudet gis til de dykkere som oppfyller de kriterier som ble fastsatt av Stortinget våren 2004 (jf. Innst. S. nr. 137 (2003–2004)), jf. pkt. 2.

Dette vil også forenkle behandlingen av kompensasjonen ved at ingen enkeltdykker på nytt må dokumentere dykkerkarriere og helseskader. Departementet legger videre til grunn at disse vilkårene er bestemt av Stortinget, og at det vil være lite hensiktsmessig å skille denne kompensasjonen fra tidligere opprettet kompensasjonsordning. Imidlertid foreslår departementet en endring i forhold til tidligere gitt kompensasjon når det gjelder etterlatte. For å oppfylle vilkårene for etterlatte som kunne få kompensasjon etter 2004-ordningen, måtte man fylle vilkårene for å få etterlattepensjon eller barnepensjon fra folketrygden. Dette førte til enkelte avslag i de tilfeller hvor den etterlatte var barn over en viss alder. Departementet foreslår at for det tilbud som nå gis, kan barn av avdød dykker som for øvrig fyller vilkårene, få innvilget kompensasjonen, uavhengig av om vedkommende fyller vilkårene for å få barnepensjon etter folketrygdloven. Det presiseres imidlertid at det å få rett til den kompensasjon som nå foreslås, ikke vil få virkninger for det vedtak som allerede er fattet av dykkernemnda. Departementet viser videre til at kompensasjonens størrelse er uavhengig av antall arvinger.

Departementet vil legge til rette for at tilbudet gis til den enkelte dykker, for å avslutte dykkersaken utenfor rettsapparatet. For å få rett til å motta kompensasjonen foreslår følgende departementet at det stilles som vilkår i avtalen at den enkelte som tar imot tilbudet, forplikter seg til ikke å gå videre med saken for domstolen, samt avslutter eventuelle pågående rettsprosesser. Videre foreslår departementet at tilbudet står ved lag i seks måneder. Dette vil etter departementets syn være tilstrekkelig med tid for den enkelte til å områ seg og til eventuelt å innhente juridiske/faglige råd, samtidig som hensynet til å avslutte saken innen rimelig tid ivaretas. Departementet understreker at det er frivilling for den enkelte å ta imot tilbudet, og at tilbudet ikke er ment å være noe press fra statens side. Departementet vil legge til rette for at Dykkerkontakten bidrar med støtte og veiledning overfor dykkere i denne situasjonen.

Dykkere som tidligere har fått innvilget kompensasjon vil bli kontaktet med tilbud om denne avsluttende kompensasjonen. Departementet har oversikt over alle de som har søkt om, og fått innvilget kompensasjon, og dette registeret vil være utgangspunktet for kontakten. I tillegg vil det tas kontakt med barn av dykkere som fikk avslag da de ikke oppfylte kravet til barnepensjon. Arbeids- og velferdsetaten vil bidra i det praktiske arbeidet med å formidle kontakt med dykkerne, samt forestå utbetalingene.

Da dagens kompensasjonsordning ble etablert, ble denne kunngjort gjennom flere kanaler, i tillegg til at informasjon om ordningen spredte seg raskt innad i miljøet. Videre har kompensasjonsordningen vært hyppig referert til i media de siste 10 årene. Departementet legger derfor til grunn at det ikke er behov for ytterligere kunngjøring i denne runden, men at det vil være tilstrekkelig at dykkerne som finnes registrert i forbindelse med dagens kompensasjonsordning kontaktes direkte gjennom brev, samt at informasjon om ordningen legges ut på departementets hjemmeside.

3.2 Andre tiltak for oppfølging

3.2.1 Minneplakett

For å hedre pionerdykkernes innsats for Norge foreslår departementet at det settes opp en minneplakett på Norsk Oljemuseum. Da Stortinget behandlet St.meld. nr. 47 (2002–2003) om pionerdykkernes forhold i Nordsjøen, ble det bevilget ressurser til Norsk Oljemuseum for å gjennomføre et dokumentasjons- og formidlingsprosjekt om «Nordsjødykkingen og pionerdykkerne». Resultatet av dette er blant annet utstillingen «Nordsjødykkerne», en utstilling som er museets største enkeltprosjekt siden åpningen i 1999. Gjennom tekster, grafiske oppslag og interaktive stasjoner gis det et innblikk i dykkernes arbeid i oljevirkksomheten til havs. Det kan derfor vurderes om minneplaketten bør knyttes til denne utstillingen. Departementet vil i samråd med Oljemuseet vurdere nærmere utforming og plassering av plaketten.

Departementet har for øvrig også mottatt søknad om støtte til opptrykk av den engelske utgaven av bokverket om nordsjødykkerne som inngikk i dokumentasjons- og formidlingsprosjektet. Departementet er innstilt på å bidra med økonomisk støtte til dette.

3.2.2 Dykkernemnda

Da Stortinget vedtok en kompensasjonsordning for tidligere pionerdykkere våren 2004 (jf. Innst. S. nr. 137 (2003–2004)), ble det samtidig bestemt at behandling av sakene skulle foretas av en uavhengig nemnd. Kongen oppnevnte følgelig nemnd for pionerdykkere 4. juni 2004. Nemnda er et selvstendig organ, som departementet ikke har instruksjonsmyndighet over. I sin søknadsbehandling har nemnda forholdt seg til de kriterier som Stortinget har fastsatt. Fristen for å søke om kompensasjon og oppreisning utløp opprinnelig 1. juli 2006, likevel slik at en søknad om mulig også kan behandles senere, dersom det foreligger særlige omstendigheter og fristoversittelsen ikke er forsettelig. Det er nemnda selv som avgjør dette spørsmålet.

På tross av at intensjonen opprinnelig var at nemnda skulle avslutte sitt arbeid etter behandling av søknader som kom innen 1. juli 2006, er nemnda fremdeles operativ, om enn i mindre omfang. Departementet legger til grunn at det vil være naturlig å legge ned nemnda i forbindelse med at saken nå avsluttes. Departementet begrunner dette med at kompensasjonsordningen ble fastsatt for 10 år siden, at den opprinnelige søknadsfristen er overskredet med nesten åtte år, samt at det etter at fristen for å godta tilbudet om kompensasjon har gått ut, ikke bør komme inn noen flere søknader til 2004-ordningen som medfører utbetaling. Departementet viser i den anledning til at dykkere som har fått fastslått sine skader etter 1990 er omfattet av yrkesskaderstatningsordningen.

3.2.3 Dykkerkontakten

Kontakttelefonen for pionerdykkere (Dykkerkontakten) er en døgnåpen telefontjeneste for oppfølging av tidligere nordsjødykkere. Stiftelsen er knyttet til Sjømannskirken og drifter bl.a. en kontakttelefon for tidligere nordsjødykkere. Stiftelsen har videre knyttet til seg relevant kompetanse på gjeldsrådgivning og annen rådgivning for å kunne hjelpe nordsjødykkere som er i en vanskelig situasjon. Dykkerkontakten bidrar utenom svartelefontjenesten med bl.a. seminarer, samtalegrupper og informasjon på nett. Dykkerkontakten har en daglig leder i 30 prosent stilling samt to stillinger som henholdsvis kontaktsykepleier og sosionom. Dykkerkontakten har et meget godt omdømme og yter god og viktig bistand til dykkerne. Departementet foreslår ingen endringer i dykkerkontaktens virke.

3.2.4 Dykkernes arbeidsvilkår

Under behandlingen av St.meld. nr. 47 (2001–2002) om pionerdykkerne i Nordsjøen ba Stortinget om at regjeringen kom tilbake med en beskrivelse av hvordan dykking organiseres på norsk sokkel. Det ble følgelig opprettet en partsammensatt arbeidsgruppe under Sikkerhetsforum, jf. Innst. S. nr. 238 (2004–2005), som så nærmere på dette spørsmålet. Rapporten inneholder en grundig beskrivelse av dykkingen på norsk sokkel etter pionertiden, samtidig som det ble foreslått konkrete tiltak for videre oppfølging av aktiviteten. Rapporten fulgte som vedlegg til St.meld. nr. 12 (2005–2006). Det nærmer seg nå 10 år siden rapporten fra arbeidsgruppen ble lagt frem, og departementet mener det vil være naturlig på nytt å foreta en gjennomgang av dykkernes arbeidsvilkår i dag. Departementet vil derfor be Petroleumstilsynet, i samarbeid med partene i næringen, om å nedsette en arbeidsgruppe for å se nærmere på dykkernes arbeidsvilkår.

3.2.5 Dykkerrelatert forskning

Enkelte dykkere har pekt på at det kan være behov for å styrke dykkerrelatert forskning på Haukeland universitetssykehus. Det Nasjonale kompetansesenteret i Hyperbar- og dykkemedisin ved Haukeland universitetssykehus er knyttet til den arbeidsmedisinske avdelingen og har etter departementets vurdering en sterk vitenskapelig forankring samt godt etablert og uavhengig posisjon i spesialisthelsetjenesten.

Senterets kompetanse blir i høy grad lagt til grunn av det offentlige. Alle dykkerne som har fått utbetalt kompensasjon fra kompensasjonsordningen for pionerdykkerne har vært gjennom helseundersøkelser ved Haukeland universitetssykehus, og uttalelsene herfra er lagt til grunn ved utmålingen av kompensasjonens størrelse. Både Petroleumstilsynet og Arbeidstilsynet blir oppfordret til å se hen til forskningsresultatene fra det nasjonale kompetansesenteret ved utvikling av regelverket og ved tilsyn. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet engasjerte i 2012 senteret for å vurdere behovet for revisjon og oppdatering av Helsedirektoratets retningslinjer for undersøkelse av dykkere. Forslag til reviderte retningslinjer sendes på høring våren 2014.

Det er imidlertid etter departementets syn verken mulig eller ønskelig å gi ett forskningssenter monopol på forskning. Også andre forskningsmiljøer har meget god kompetanse på dykkerrela-

terte spørsmål, herunder helseeffekter. Etter departementets vurdering bør det være i alles interesse at det finnes flere forskningsmiljøer som vil kunne bidra til å belyse feltet, og de problemstillinger som eksisterer, fra et bredere perspektiv. Departementet foreslår følgelig ikke å gå inn med øremerkede midler eller lignende til kompetansesenteret, men vil fortsette å oppmuntre myndigheter og andre til å benytte seg av det gode tilbudet som forskningsmiljøet på Haukeland gir.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Et tilbud på 20 G til de ca 260 tidligere nordsjødykkere som har mottatt dagens kompensasjonsordning, vil ha en kostnad på om lag 460 mill. kroner. Det kan ikke utelukkes at andre dykkere eller etterlatte enn de som allerede har søkt om kompensasjon vil melde seg. Slike saker kan eventuelt vurderes dersom de foreligger før kompensasjonsordningen er avsluttet og dykkernemnda er nedlagt, jf. pkt. 3.2.2.

I tillegg kommer kostnader knyttet til administrasjon og utbetaling, estimert til ca 5 mill. kroner. Det er Arbeids- og velferdsetaten som vil stå for administrasjon og utbetaling. Utgiftene til minneplakett vil bli dekket av disse midlene.

Øvrige forslag vil dekkes under gjeldende budsjett.

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten

Post 01 Driftsutgifter

For å administrere kompensasjonsordningen tilknyttet oppfølging av tidligere nordsjødykkere foreslås det å øke bevilgningen under Kap 605 post 01 med 5 mill. kroner.

Kap. 646 Pionerdykkere i Nordsjøen

Post 73 Kompensasjonsordning, kan overføres (NY)

Bevilgning på posten skal dekke utbetaling av tilleggskompensasjon til pionerdykkere jf. pkt. 3.1 over. Det foreslås en bevilgning på 460 mill. kroner i 2014. Da det kan ta tid å opprette kontakt med aktuelle dykkere, eventuelt etterlatte, foreslås det at stikkordet kan overføres knyttes til bevilgningen.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i statsbudsjettet 2014 under Arbeids- og sosialdepartementet om oppfølging av tidligere nordsjødykkere.

Vi **HARALD**, Norges konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om endringer i statsbudsjettet 2014 under Arbeids- og sosialdepartementet om oppfølging av tidligere nordsjødykkere i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til vedtak om endringer i statsbudsjettet 2014 under
Arbeids- og sosialdepartementet om oppfølging
av tidligere nordsjødykkere

I

I statsbudsjettet for 2014 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
605	01	Arbeids- og velferdsetaten	
		Driftsutgifter, blir økt med	5 000 000
		fra kr 10 850 430 000 til kr 10 855 430 000	
646		Pionerdykkere i Nordsjøen	
(NY)	73	Kompensasjonsordning, <i>kan overføres</i>	460 000 000

=====

